

Sylwia Kurcab

Warsztatowe spotkania ze sztuką : sposoby kierowania ekspresją twórczą dziecka

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 3,
71-76

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Sylwia Kurcab
nauczyciel konsultant
RODN „WOM” w Częstochowie

WARSZTATOWE SPOTKANIA ZE SZTUKĄ SPOSOBY KIEROWANIA EKSPRESJĄ TWÓRCZĄ DZIECKA

„Owoce”, Natalka lat 6

„Obrazek, który dziecko rysuje, czy maluje, jest czymś więcej niż bazgraniem na papierze; w chwili tworzenia stanowi on wyraz całej osobowości dziecka. Sztuka pochłania czasami dzieci tak bardzo, że ich wytwory rzeczywiście wyrażają głębię przeżycia. Innym razem rysowanie bywa jedynie poszukiwaniem walorów nowego tworzenia, choć w tym wypadku obrazek ujawnia dziecięcy żapał i niepewność w próbach radzenia sobie z nowym zadaniem.”¹

Viktor Lowenfeld

Ekspresja – od łacińskiego *expressio* oznacza wyrażanie swoich myśli, emocji, wrażeń, spostrzeżeń poprzez słowo, gesty, mimikę, ruchy ciała. W sztuce słowo ekspresja oznacza komunikowanie siebie różnymi formami artystycznego wyrazu: obrazem, dźwiękiem, ruchem, formą.

Dzięki ekspresji pozwalamy poznać innym to, co nosimy w sobie, to co czujemy, wyobrażamy, o czym marzymy. Wyrażanie tych stanów to autoekspresja.

Twórczość plastyczna małych dzieci to naturalna potrzeba wyrażania siebie własnym autentycznym językiem. Stanowi on wyraz subiektywnych przeżyć manifestujących się w wielokrotności i różnaitości kształtów i barw.

Znajomość otoczenia wyrażająca się w codziennych czynnościach dziecka stwarza warunki do postępowania planowego wspólnie z innymi, obserwacji świata ludzi dorosłych. Te pierwsze doświadczenia i informacje gromadzi i domaga się rozładowania często w postaci rysunku, malunku, plastycznej konstrukcji.

¹ V. Lowenfeld, *Twórczość a rozwój umysłowy dziecka*, Warszawa 1977, s. 17.

Dzieci podejmują działalność plastyczną z wielkim entuzjazmem. W sposób spontaniczny wyzwalają swój wewnętrzny świat, posługując się właściwymi sposobami ekspresji. Tworzenie daje im radość i zadowolenie, wzmacnia poczucie własnej wartości, uspokaja, daje uczucie odprężenia. Podczas pracy twórczej rozwijają swoje umiejętności manualne, doskonałą koordynację wzrokowo-ruchową, kształtują umiejętności wyrażania emocji różnymi środkami plastycznymi.

Istotne jest stworzenie możliwości uzewnętrznienia tego, co pragną wyrazić, bez schematów właściwych większości ludziom dorosłym.

Psychologia i pedagogika w analizach dotyczących ekspresji dziecka podkreśla jej biologiczne źródła.

W. Pielasińska, omawiając rodzaje oznak ekspresji dziecka, dzieli je na trzy umowne grupy: naturalną, inspirowaną, sztuczną. Według autorki ekspresja naturalna, zwana również swobodną, jest instynktowna, spontaniczna, autentyczna, nieświadoma, twórcza. Jest projekcją osobowości. Ekspresja sztuczna, zamierzona lub kierowana, jest zorganizowana, świadoma, odtwórcza, podporządkowana regułom i algorytmom społecznego zachowania się.

Od nas zależy, w jaki sposób uporządkujemy świat dziecka, jego ekspresję, aby odkryło i rozwinęło wszystkie predyspozycje i zdolności poznawcze. To my wyposażymy dziecko na każdym etapie jego rozwoju w podstawowe narzędzia rozpoznawania i analizowania świata. Rozbudzimy i rozwiniemy ciekawość poznawczą, uwzględniając próby łączenia różnych rodzajów ekspresji przez:

- rozwijanie podstawowych zdolności i umiejętności myślenia twórczego,
- stymulowanie różnych form aktywności twórczej,
- poznanie języka plastyki i muzyki,
- rozwijanie wyobraźni ruchowo-przestrzennej,
- rozwijanie umiejętności pełnego realizowania własnych pomysłów,
- wyzwalanie naturalnych instynktów kreacyjnych poprzez oddziaływanie na sferę uczuciowo-intelektualną.

Pośród świata zjawisk artystycznych niezwykle interesującym i emocjonującym zjawiskiem jest tak zwana „sztuka dziecka”. Artyści wyrażają nierzadko rodzaj zazdrości lub szczególnego szacunku wobec właściwości umysłu dziecięcego. Dziecko identyfikuje się ze zjawiskami otaczającego świata, utożsamia się z własnymi rysunkami. Rysunki stają się autoportretami. Wskazują ich temperament, cechy osobowościowe, przeżycia ujawniające się w śladach ręki, kolorystyce, sposobie komponowania.

Wykonując zadania plastyczne z dzieckiem, nie narzucajmy swoich myśli, tempa pracy, nie krytykujemy. Pozwólmy dziecku na swobodne fantazjowanie, pomysłowość, dajmy mu możliwość do poszukiwań. Pamiętajmy o odpowiednim wyeksponowaniu jego pracy, tak aby od początku do końca czuło się artystą.

TECHNIKI PLASTYCZNE DLA DZIECI

W kolejnych spotkaniach warsztatowych będę przedstawiała Państwu różne techniki plastyczne z zakresu grafiki, malarstwa, form przestrzennych i mieszane, które można zastosować na zajęciach plastycznych z dziećmi w różnym wieku.

Spotkanie warsztatowe 1

„Zaczarowana wyspa”, Magda lat 10

Technika collage polega na łączeniu materiałów o różnej grubości, strukturze, połyskliwości. W tym celu możemy wykorzystać folie samoprzylepne, karton, szkiełka, kolorowy papier. Zadanie, w którym łączymy różne materiały rozwija wyobraźnię uczniów, pobudza ekspresję tworzenia.

Spotkanie warsztatowe 2

„Jesienne natchnienie”, praca zespołowa

Jesienią, kiedy przyroda jest w całej swojej krasie, można pójść z dziećmi do parku i razem podpatrywać życie i piękno przyrody. Jesienne słońce, zalewające swymi promieniami drzewa, kwiaty, trawę wyzwała w dziecku uczucie radości życia. Świat oglądany oczami dziecka bogaci się, konstruuje artystyczne pasje. Na brzegu parku leży powalony pień potężnego drzewa. Czyż nie jest wspaniałą okazją do ekspresywnego tworzenia? Pokrywając pień drzewa papierem i biorąc kolorowe kredki, pozwalamy dzieciom stworzyć coś wyjątkowego, swoistego rodzaju powielanie struktury, a ile tajemnic!

Podczas spaceru zbieramy z dziećmi różnokolorowe liście. Zwijamy liście, tworząc róże. Cały bukiet wiążemy sznureczkiem i wkładamy do wazonu. Pamiętajmy o polakierowaniu liści lakierem do włosów. Dzięki temu nasz bukiet będzie zachowywał kolory i kształt bardzo długo.

Spotkanie warsztatowe 3

„Impresja”, Natalka lat 6

Jesień może nas inspirować do różnych działań plastycznych w korelacji z muzyką. Po jesiennym spacerze sugeruję trochę wytchnienia przy muzyce. Słuchając utworu relaksacyjnego, np.: z kolekcji „Odgłosy przyrody – jesień” proponuję dzieciom, by wyraziły nastrój utworu. Do tego zadania potrzebna jest kartka, niebieska bibuła, która będzie stanowiła tło, brązowa bibuła, z której uczniowie wykonają ruloniki imitujące strukturę i chropowatość drzewa, żółty rulonik, z którego zwiniemy słońce i skrawki kolorowego papieru na spadające liście. Kolorystykę oczywiście uczniowie mogą zmienić w zależności od własnej inwencji twórczej. Wszystko przyklejamy na kartkę, pamiętajmy o ramce, która stanowi zamknięcie kompozycji.

Spotkanie warsztatowe 4

Magda lat 11

Rzeźbienie w mydle możemy proponować dzieciom starszym. Najlepsze do tego celu jest zwykłe szare mydło. Przenosimy na nie rysunek ołówkiem lub dłutem (nożykiem) według wcześniej przygotowanego szkicu. Dostępnymi narzędziami wycinamy pewne partie kompozycji, czyli obniżamy płaszczyzny, inne zaokrąglamy. Pamiętajmy, by na początku wycinać płytko, gdyż zawsze w trakcie pracy można płaskorzeźbę pogłębić.

Spotkanie warsztatowe 5

Mateusz lat 9

Podczas malowania na szkle pamiętajmy, że właściwy obraz występuje po drugiej stronie. Trzeba więc najpierw malować wszystkie szczegóły, a na końcu to co jest w najdalszym planie. Przed malowaniem na szkle należy przygotować na papierze szkic kompozycji, dobrze jest wstępnie go pokolorować akwarelą lub kredkami. Na szkicu kładziemy szkło i malujemy specjalnymi farbami lub farbami olejnymi. Ze względu na bezpieczeństwo dzieci można z powodzeniem wykorzystać przezroczystą folię, np. tzw. koszulki na dokumenty, na której wykonuje się obrazek, a następnie przenosi go na dowolną powierzchnię. Obrazki tak wykonane przypominają witraże i można je wielokrotnie przeklejać.

Spotkanie warsztatowe 6

Nikola lat 6

Sznurkowe fantazje inspirują dzieci dowolnością układu i nieoczekiwanymi efektami. Zabierają się do takiej kompozycji z ogromnym zapalem. Moczymy różnej grubości sznurki w małych guziczkach farb akwarelowych, po czym układamy kompozycje na jednej stronie złożonego papieru. Drugą stroną papieru nakrywamy kompozycje.

Tak powstają nieoczekiwane esy-floresy odbite przez potarcie kartki małymi rączkami. Świetna zabawa, nieoczekiwane efekty.

Spotkanie warsztatowe 7

Kasia lat 10

Witraż stanowi bardzo przemyślaną kompozycję. Do tego zadania potrzebna jest kartka papieru technicznego, kolorowa bibuła, klej. Na szkicu mocno zaznaczamy kontury rysunku. Następnie za pomocą nożyka introligatorskiego lub skalpela wycinamy wszystkie płaszczyzny, pozostawiając tylko kontur. Należy zadbać o to, aby kontury były ze sobą połączone i „trzymały się ramki”. Po uzyskaniu ażurowej kompozycji podklejamy kontury nieco większymi od wyciętych płaszczyzn arkuszami kolorowych bibulek. Po zakończeniu pracy podklejamy witraż kartonem.

✂ **Uwaga!** Należy uczulić dzieci na bezpieczne posługiwanie się nożykiem i nożyczkami

Sylwia Kurcab

Bibliografia:

Aktywność twórcza dzieci i młodzieży, pod red. S. Popka, Warszawa 1988.

Lowenfeld V., *Twórczość a rozwój umysłowy dziecka*, Warszawa 1977.